

UOT 330.3-330(075)

İNVESTİSIYA LAYİHƏLƏRİNİN EFFEKTİVLİYİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ MƏSƏLƏLƏRİ**N.S.ƏYYUBOVA, E.A.QULUZADƏ***Bakı Dövlət Universiteti**neyyubova@mail.ru*

Investisiya qoyuluşu məsələlərində düzgün strategiyanın müəyyən edilməsi və effektiv investisiya layihələrinin seçilməsi əhəmiyyətli məsələ olub, aktuallığın hər zaman qoruyur. Baxılan işdə bu məsələlərin nəzəri və praktiki aspektləri araşdırılır. İki layihənin effektivliyinin qiymətləndirilməsi, müqayisəsi və seçilməsi məsələlərinə baxılır, məsələnin texnoloji həlli nəzərdən keçirilir.

Açar sözlər: Investisiya layihələri, effektivlik meyarları, statistik və dinamik üsullar, texnoloji həll

Investisiya layihələrinə kapital qoyuluşunun effektivliyi bazar münasibətləri şəraitində müəssisələrin inkişafı, ekzogen və endogen təsirlərə dayanıqlılığı və rentabelliği üçün həlledici amil kimi dəyərləndirilir. Layihənin maliyyələşdirilməsi ilə bağlı qərar müəssisənin qarşıya qoyduğu məqsədlərdən asılı olaraq qəbul edilir. Layihələrin effektivliyinin düzgün dəyərləndirilməsi, müəssisənin kapitalının effektiv idarə olunması, maliyyə problemlərinin müəssisənin peşəkar maliyyə menecerləri tərəfindən idarə edilməsi, tənzimlənməsi, müəssisənin qiymət, kredit, dividend siyasətləri və s. müəssisənin inkişafı, dinamik istehsal göstəricilərinin təmin olunması baxımından çox əhəmiyyətlidir və prinsipial xarakter daşıyır. Belə ki, qeyri-adekvat, elmi nöqtəyi-nəzərdən əsaslandırılmayan qiymətləndirmələr çox perspektivli texniki və istehsal layihə və ideyaları dəyərsizləşdirə bilər.

Investisiya layihələrinin hazırlanması və analizi üçün təklif olunan müxtəlif metodologiyalar [1, 3, 4, 5, 6] inkişaf etmiş bazar iqtisadiyyatlı ölkələrdə müvəffəqiyyətlə tətbiq olunur. Lakin son dövrlərdə dünya iqtisadi böhranlarının bir sıra ölkələrdə, xüsusilə bazar iqtisadi münasibətlərinin tam olaraq formalaşmadığı, azad iqtisadi inkişaf tarixinə görə nisbətən az təcrübəli ölkələrdə yaratdıqları maliyyə-iqtisadi sahələrindəki qeyri-stabillik, milli valyutaların kəskin dəyərdən düşməsi, inflyasiya templəri ilə izah olunan qiymət bazarında qeyri-proporsional dəyişikliklər, istehsal olunan məhsula “çətin proqnozlaş-

dırılan” tələb səviyyəsi və s. metodoloji əsasların daha da inkişaf etdirilməsini, tətbiq sahələrinin genişləndirilməsini, sahələrə görə adaptivləşdirilməsini, daxili və xarici təsir faktorlarına qarşı “həssas” metodların işlənilməsini zəruri edir.

Investisiya layihələrinin maliyyə baxımından təmin edilməsi və həyata keçirilməsi bir sıra şərtlərdən asılı olur. Çox hallarda subyektlər məhdud maliyyə mənbələrindən istifadə etdikərinə görə alternativ investisiya təklifləri arasında seçim etməli olurlar. Buna görə də baxılan alternativ sahələr arasında seçim etmək və maliyyə vəsaitlərindən məqsədyönlü şəkildə istifadə etmək üçün baxılan layihələrin qiymətləndirilməsi investorun birinci dərəcəli vəzifəsi sayıla bilər. Bir müəssisənin uzunmüddətli müvəffəqiyyətli fəaliyyəti çox zaman doğru verilmiş investisiya qərarına bağlı olur.

Investisiya layihəsi nə qədər əlverişli səciyyələndirilsə də mal və xidmətlərin satışından əldə edilən gəlirlə qoyulan vəsaitin əvəzinin ödənilməsi, müəssisənin qoyduğu investisiyanın arzu ediləcək səviyyədə rentabelliğini təmin edəcək gəlirinin olması, investisiya xərclərinin firmaya məqbul olan müddətdə geri dönməsi kimi şərtlərin təmin edilmədiyini təqdirdə effektiv hesab edilmir. Dünya iqtisadiyyatının dinamikasında baş verən dəyişikliklər və son onilliklərin böhranları əsasən investisiya layihələrinin effektivliyinin qiymətləndirilməsi üçün əsasən investisiya layihələrinin effektivliyinin maliyyə vəziyyətinin araşdırılması, layihə rəhbərlərinin peşəkar olması, layihənin həyata keçirilməsinin ətraf mühitə təsirinə diqqətlə öyrənilməsi ilə yanaşı, müasir dövrdə resurs və pul axınlarının modelləşdirilməsi, inflyasiya, ödənişlərin gecikdirilməsi kimi amillərin, risk və qeyri-müəyyənliklərin nəzərə alınmasını zəruri edir.

Investisiya layihələrinin effektivliyinin əsaslandırılması kriteriyaları maksimum mənfəətlilik, minimum xərclər, bazar payı, xərclərin geri ödənilməsi müddəti, məhsulun keyfiyyəti və s. ola bilər. Bütün bunların təmin edilməsi təqdirdə layihənin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar olan xərclərin, həmçinin maliyyə risklərinin və inflyasiya həddinin dəqiq müəyyən edilməsi vacibdir.

Azərbaycanda ölkə rəhbərliyinin perspektiv dövr üçün müəyyən etdiyi inkişaf strategiyasının nəticəsi kimi iqtisadiyyatın istehsal və maliyyə sektorlarının stabil templərlə inkişafına baxmayaraq bank sektoru, xüsusilə 2014-2016-cı illərdə baş verən maliyyə böhranından sonra, zəif “halqa” olaraq qalır. Bu problemlər, bank sferasında kreditlərin verilməsində daha qabarıq üzə çıxır. Buna görə də ölkədə bir investisiya layihəsinə tam həcmdə kredit ayıracaq bank tapmaq çox çətin məsələ olaraq qalmaqdadır. Hüquqi şəxs kimi müəssisələr, iş adamları lazım olan məbləği müxtəlif banklardan toplamaqla həll etməyə məcbur olurlar ki, bu da hər zaman müsbət nəticə vermir.

Hər hansı bir investisiya layihəsini qiymətləndirmədən öncə, bu layihənin gələcəkdəki gəlirliliyini, ilkin maliyyə qoyuluşlarının ödəniləcəyini və yaradaçağı əlavə dəyəri proqnoz etmək mühümdür. Bu qiymətləndirmədə statistik və dinamik üsullardan istifadə oluna bilər [7, 8, 9]. Statistik metodlar sadəliyinə görə cəlbədicisi olsa da pul axınlarını diskontlaşdırılmamış nəzərə aldığına görə dinamik metodlara müraciət etmək və daha dəqiq nəticələr almaq məqsəduy-

ğun olar. İnvestisiyanın gəlirliliyinin müəyyən olunması üçün aşağıdakı metodlara müraciət edə bilərik:

1. Xərclərin ödənmə müddəti (*Payback period – PB*);
2. Xərclərin diskontlaşdırılmış ödəniş müddəti (*Discounted payback period – DPB*);
3. Xalis diskontlaşdırılmış gəlir (*Net present value – NPV*);
4. Gəlirin daxili dəyərliliyi (*Internal Rate of Return – IRR*);
5. Rentabellilik indeksi (*Profitability index – PI*).

Bu üsullar qiymətləndirilərkən çox vacib bir məsələ unudulmamalıdır. Qoyulmuş investisiya nağd olduğu üçün, illər üzrə pul axınları (*Cash Flow – CF*) da nağd olaraq nəzərə alınmalıdır. Əks halda, çox fərqli nəticələr ortaya çıxacaqdır. Buna görə də, investisiya layihəsi nəzərdən keçirilərkən onun gələcəkdə yaradacağı nağd pul axınları diskont dərəcələri nəzərə alınmaqla müəyyən olunmalıdır.

Payback period metodu statistik metodlara aid olunur. Qoyulmuş ilkin investisiyanın hansı müddətə geri qaydıacağını hesablamağa imkan verir. Burada investisiyanın hansı perioddan sonra gəlir gətirəcəyi, yaxud da hansı periodda xərclərin sıfırlanacağı araşdırılır.

Discounted payback period metodu zaman faktoru nəzərə alınaraq diskont edilmiş geri dönmə müddətini müəyyən edir. Burada investisiyanın geri dönmə müddəti daha da uzundur. İnflyasiya dərəcəsi yüksək olan ölkələrdə həyata keçirilən investisiyalar üçün *DPP*-nin hesablanması daha uyğun olur. Bu üsul daha real və daha obyektiv nəticələr verdiyi üçün hər zaman daha çox yararlı hesab olunur.

Net present value dünya təcrübəsində ən çox tətbiq olunan, ən çox dəyərləndirilən üsuldür. Bu metodun dayandığı məntiq çox sadədir. Belə ki, əgər gələcəkdə yaranacaq pul axınlarının indiki dəyərlərinin cəmi, qoyulmuş ilkin investisiyadan daha çox olarsa, layihə seçilə bilər.

NPV-nin dəyərləndirilməsi meyarları:

$NPV < 0$ olarsa, layihə səmərəsiz hesab olunur;

$NPV = 0$ halında gəlirlər xərclərə bərabər olduğuna görə layihə sadəcə itki olmamasını təmin edir;

$NPV > 0$ olarsa, layihə səmərəli hesab olunur;

$NPV1 > NPV2$ şərtinin ödənməsi birinci layihənin üstünlüyünü ifadə edir.

Internal rate of return metoduna görə hesablanan nisbət, *NPV*-ni sıfıra bərabər edən diskont nisbətidir. Bu o deməkdir ki, *IRR* metodu elə diskont dərəcəsini müəyyən edir ki, bu zaman xalis diskontlaşdırılmış gəlir sıfırlanır. *IRR* çox qarışıq olmasa da, müəyyən mürəkkəbliklərlə səciyyələnir. Hətta bəzən eyni pul axınlarının iki fərqli *IRR* nisbətində də rast gəlmək olur. Bu nisbətənin hesablanması 2 yolu vardır: birincisi, 2 fərqli diskont dərəcəli *NPV*-lərin istifadə olunduğu ənənəvi qayda; ikinci halda çox daha asan yol olan Microsoft Excel-də "*IRR*" funksiyası. Hər hansı bir layihənin gəlir və xərclərinin cəminin sıfıra bərabər olduğu nöqtəsinin bilinməsi, planlaşdırma və büdcələmə üçün

çox önəmlidir.

IRR-in dəyərləndirilməsi meyarları:

Weight average cost of capital (WACC)- qoyulmuş kapitalın dəyəri

$IRR > WACC$ olarsa, qoyulmuş kapital öz dəyərindən çox gəliri təmin edəcək;

$IRR = WACC$ olarsa, layihə nə zərər, nə də mənfəət gətirmir. Belə layihə cəlbədicə hesab edilmir;

$IRR < WACC$ şərti ödənilirsə, layihə mənfəi diskont pul axınları yaradacaq, yəni öz dəyərindən az gəlir təmin edəcək.

Profitability index investisiyanın effektivliyini, yəni qoyulmuş kapitalın gəlirliliyini ifadə edir. *NPV* ilə *İC*-nin nisbəti kimi hesablanır. *İC* ilkin investisiya kapitalın dəyərini ifadə edir.

PI-nin dəyərləndirmə meyarları:

$PI < 1$ olarsa, layihə çəkilən kapital xərclərini tam şəkildə ödəyə bilmir;

$PI = 1$ olarsa, layihə seçilmiş diskont dərəcələrinə uyğun gəlirliliyə malikdir;

$PI > 1$ olarsa, layihə cəlbədicidir, qoyulan kapitaldan üstün gəlirləri gətirəcək;

$PI1 > PI2$ olarsa, birinci layihə üstün rentabelliyyətə malikdir.

İndi isə nümunələr əsasında bu metodları izah edək [10-14].

Layihə 1. Layihənin dəyəri \$270,000 və hər il \$75,000 pul axını gözlənilir, faiz dərəcəsi isə 11%-dir.

Layihə 2. Layihənin dəyəri \$300,000 və 1-3 il ərzində ildə \$80,000 sonrakı illər isə \$50,000 pul axını gözlənilir, faiz dərəcəsi isə 9%-dir. Hər iki layihədə zaman periodları illərlə ifadə olunmuşdur.

PB, *DPP*, *NVP*, *IRR*, *PI* xarakteristikalarını EXCEL proqram paketinin imkanlarından istifadə edərək müəyyən edək.

Cədvəl 1

Layihə 1 üzrə *PB*, *DPB*-nin nəticələri

Layihə 1				
Given				
Years	CF	CF Balance	DCF	DCF Balance
0	(\$270,000)	(\$270,000)	(\$270,000)	(\$270,000)
1	\$75,000	(\$195,000)	\$67,568	(\$202,432.43)
2	\$75,000	(\$120,000)	\$60,872	(\$141,560.75)
3	\$75,000	(\$45,000)	\$54,839	(\$86,721.40)
4	\$75,000	\$30,000	\$49,405	(\$37,316.57)
5	\$75,000	\$105,000	\$44,509	\$7,192.28
				11%
PP	3.60			
DPP	4.84			

Mənbə: müəlliflərin hesablamaları

Cədvəl 2

Layihə 2 üzrə PP, DPP-nin nəticələri

Layihə 2				
Given				
Years	CF	CF Balance	DCF	DCF Balance
0	(\$300,000)	(\$300,000)	(\$300,000)	(\$300,000)
1	\$80,000	(\$220,000)	\$73,394	(\$226,606)
2	\$80,000	(\$140,000)	\$67,334	(\$159,271)
3	\$80,000	(\$60,000)	\$61,775	(\$97,496)
4	\$50,000	(\$10,000)	\$35,421	(\$62,075)
5	\$50,000	\$40,000	\$32,497	(\$29,579)
6	\$50,000	\$90,000	\$29,813	\$235
				9%
PP	4.20			
DPP	5.99			

Mənbə: müəlliflərin hesablamaları

Cədvəl 1 və cədvəl 2-dən görüldüyü kimi investisiya layihəsi özünü doğrultmuş və hər iki layihədə 3-cü ildən sonra qoyulan kapital ödənməyə başlayır. Çünki, o mövqedən sonra layihə artıq gəlir gətirməyə başlayır. Cədvəl 1 və cədvəl 2-də "təhlükəli" zaman perioduna düşən göstəricilər qırmızı rənglə qeyd olunmuşdur, yəni xərcin gəlirdən daha çox olduğu illər. $YEAR_t$, 3-cü ili, $CF\ BALANS_{-isə}$ 3-cü ildəki balans, yəni cəmlənmiş maliyyə axımını ifadə edir: layihə1 üçün 45000\$: layihə2 üçün 60000\$, CF_{t+1} gəlir gətirən ildən sonrakı ilin (4-cü ilin) maliyyə axımıdır: layihə1 üçün 75000\$; layihə2 üçün 50000\$.

$$PP = Y - \frac{\sum_{t=1}^Y CF_t}{CF_{t+1}} : \text{qeyd edək ki, } PP = \min \text{ və } \sum_{t=1}^Y CF_t > \dot{I}C \text{ şərtlərinin}$$

ödənməsi tələb olunur. $CF\ BALANS = \sum_{t=1}^Y CF_t$ olduğunu nəzərə alsaq

$$PP = YEAR_t - \frac{CF\ BALANS}{CF_{t+1}}$$

$$PP_1 = 3 - \frac{45000}{75000} = 3,6 \text{ il}$$

$$PP_2 = 3 - \frac{60000}{50000} = 4,2 \text{ il}$$

$$DPP = Y - \frac{\sum_{t=1}^Y DCF_t}{DCF_{t+1}}$$

Eyni qaydada $DPP = \min$ və $\sum_{t=1}^Y \frac{CF_t}{(1+r)^t} > \dot{I}C$ şərtlərinin ödənməsi effektiv

nəticə üçün tələb olunur. $DCF\ BALANS = \sum_{t=1}^Y DCF_t$ olduğunu nəzərə alsaq

$$DPP = YEAR_t - \frac{DCF\ BALANS}{DCF_{t+1}}$$

$$DPP_1 = 4 - \frac{-37,316.57}{44,509} = 4,84 \text{ il}$$

$$DPP_2 = 4 - \frac{-29,579}{29,813} = 5,99 \text{ il}$$

Beləliklə, PP metodikası ilə layihə1 üzrə qoyulmuş kapitalın ödənməsi 3,6 ilə, layihə2 üzrə bu müddət 4,2 ilə bərabərdir. DPP qaydası ilə birinci layihə üzrə qoyulmuş kapitalın özünü ödəməsi 5 il, ikinci layihə üzrə bu müddət 6 il təşkil edir. Həm PP , həm də DPP metodikasına görə birinci layihə daha effektiv hesab oluna bilər.

Cədvəl 3

Layihə1 layihə 2 üzrə NPV və İPP-lərin nəticələri

Layihə 1		
Years	CF	Present Value
0	(\$270,000)	\$ (270,000.00)
1	\$75,000	\$ 66,964.29
2	\$75,000	\$ 59,789.54
3	\$75,000	\$ 53,383.52
4	\$75,000	\$ 47,663.86
5	\$75,000	\$ 42,557.01
		r=11%
Net Present Value		\$7,192
Internal rate of return		12%

Layihə 2		
Years	CF	Present Value
0	(\$300,000)	\$ (300,000.00)
1	\$80,000	\$ 79,286.42
2	\$80,000	\$ 78,579.21
3	\$80,000	\$ 77,878.30
4	\$50,000	\$ 48,239.78
5	\$50,000	\$ 47,809.50
		r=9%
Net Present Value		\$31,793.22
Internal rate of return		5%

Mənbə: müəlliflərin hesablamaları

Xalis diskontlaşdırılmış gəlir və ya sadəcə, investorun gözlədiyi gəlir

$$NPV = CF_0 + \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+r)^t}$$

formulu əsasında (ilkin kapitalın mənfi işarəsi ilə) hesablanır:

$$NPV_1 = (-270.000.00) + (67,567.57 + 60,871.68 + 54,839.35 + 49,404.82 + 44,508.85) = \$7,192$$

$$NPV_2 = (-300.000.00) + (79,286.42 + 78,579.21 + 77,878.30 + 48,239.78 + 47,809.50) = \$31,793.22$$

NPV_1 və NPV_2 üçün hesablanmış pul axınlarının həcmi EXCEL-də aldığımız nəticələrlə analojidir. Hər iki layihə üçün nəticələr müsbətdir, yəni hər iki layihə gəlirli hesab oluna bilər.

$$0 = CF_0 + \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1 + IRR)^t}$$

IRR elə faiz dərəcələrini ifadə edir ki, bütün pul axınları üzrə gəlirlilik 0-a bərabər olur. Bu onu göstərir ki, investor bu faiz dərəcələri ilə yalnız qoyduğu ilkin kapitalı geri götürə biləcək, gəlirdən bu halda söhbət gedə bilməz və əgər investor pul vəsaitlərini bankdan kreditə alırsa, mütləq IRR bankdan alınan kredit üzrə faiz dərəcələrindən yüksək olmalıdır. Cədvəl 3-dən göründüyü kimi EXCEL-də ВДП (внутренняя норма доходности) maliyyə funksiyasından istifadə edərək layihə 1 üçün $IRR_1=12\%$ və layihə 2 üçün $IRR_2=5\%$ kimi müəyyən olunmuşdur. İkinci layihə üzrə alınan nəticələr layihənin reallaşması üçün maliyyə vəsaitlərinin əldə olunmasının, demək olar ki, mümkün olmadığını göstərir. Belə ki, bu faiz dərəcələri ilə hər hansı bir bankın kredit verməsi real deyil. Bu səbəbdən layihə1 nəticələrə görə daha effektiv hesab edilir.

Layihələrin rentabelliğini PI metodikası ilə hesablamışıq:

$$PI = \frac{NPV}{IC} = \frac{\sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+r)^t}}{IC}$$

$$PI_1 = 7,192 / 270,000 = 0.03$$

$$PI_2 = 31,793 / 300,000 = 0.1$$

PI əmsalları vahiddən kiçik olduqlarına görə investor üçün gəlirlilik təmin etsələr də, hər iki layihə rentabelli hesab olunmur.

Beləliklə, investisiya layihələrinin qiymətləndirmə əmsallarından istifadə edərək investisiya qoyuluşu üçün daha cəlbədicə, mənfəət gətirən layihələr arasında seçim etmək imkanı yaranır. Biz analitik hesablamalarımızda obyekt üçün ümumi xarakteristikaları müəyyən edən statistik metodları araşdırsaq da, investisiya obyektlərini daha dəqiq qiymətləndirmə imkanı verən dinamik metodlara daha çox üstünlük vermişik.

Müasir iqtisadiyyatda, xüsusilə iqtisadi böhranlar dövründə bu metodlardan istifadə olunması nisbətən qısa periodlar üçün daha effektivdir. Xarici faktorlarla yanaşı, qiymətləndirməyə daxili faktorlar da təsir edir ki, bu da

layihənin gələcək pul axınlarının qiymətləndirilməsində çətinliklər vardır. Nəzərdən keçirilən metodologiyalar daha çox investisiya layihələrinin maliyyə xarakteristikaları, maliyyə imkanları və gəlirlilik "qabiliyyətini" dəyərləndirmək imkanı verir, lakin əldə olunacaq gəlirlərlə səbəb-nəticə asılılıqlarını müəyyən edə bilmir. Hesab edirik ki, respublikada investisiya qoyuluşları üçün ekonometrik təhlil apararaq investisiya mühitinin formalaşmasında əsas faktorların müəyyən olunması, modelin qurulması, səbəb-nəticə mexanizmlərinin araşdırılması bu sahədə perspektiv dövrün proqnozlaşdırılması işində əhəmiyyətli olacaq.

ƏDƏBİYYAT

1. Orucov E.Q. Bəzi maliyyə axını məsələlərinin riyazi həll. Bakı, 2006, 50 s.
2. Orucov E.Q., Nəziyeva R.C. Maliyyə-iqtisadi məsələlərin həllində MS Excel elektron proqramının tətbiqi yolları. Bakı, 2012, 184 s.
3. Бузова, И.А., Маховикова Г.А., Терехова В.В. Коммерческая оценка инвестиций / под ред. Есипова В.Е. СПб.: Питер, 2004, 432 с.
4. Воробьева И.М., Пономарев А.М. Оценка эффективности инвестиционных проектов // Молодой ученый, 2015, №10, с. 563-567.
5. Дамодаран А. Инвестиционная оценка. Инструменты и техника оценки любых активов / Пер. с англ. М.: Альпина Бизнес Букс, 2004, 1342 с.
6. Игонина Л.Л. Инвестиции: учебное пособие / Л.Л. Игонина; под ред. д-ра экон. наук, проф. В.А. Слепова. М.: Экономистъ, 2005, 478 с.
7. Методические рекомендации по оценке эффективности инвестиционных проектов и их отбору для финансирования. Официальное издание- М.: 2002.
8. Печатнова А. П. Методы оценки инвестиционных проектов // Молодой ученый, 2014, №17, с. 316-318
9. Шакирова Л.А. Оценка эффективности инвестиционных проектов производственных предприятий // Молодой ученый, 2017, №41, с. 69-71.
10. <https://www.investopedia.com/terms/d/discounted-payback-period.asp>
11. <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/valuation/dcf-formula-guide/>
12. <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/accounting/cash-flow-statement%E2%80%8B/>
13. <https://accountingexplained.com/managerial/capital-budgeting/payback-period>
14. <http://www.investinganswers.com/education/time-value-money/calculating-internal-rate-return-using-excel-or-financial-calculator-2129>

ЗАДАЧИ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ

Н.С.АЙЮБОВА, Е.А.ГУЛУЗАДЕ

РЕЗЮМЕ

Определение правильной стратегии в вопросах инвестирования и выбора эффективных инвестиционных проектов имеет важное значение. В статье исследованы теоретические и практические аспекты этих вопросов, рассматриваются задачи оценки, сравнения и отбора эффективности двух проектов и технологическое решение проблемы.

Ключевые слова: инвестиционные проекты, критерии эффективности, статистические и динамические методы, технологическое решение

PROBLEMS OF EVALUATION OF EFFECTIVE INVESTMENT PROJECTS

N.S.AYYUBOVA, E.A.GULUZADEH

SUMMARY

Determining the right strategy in investing matters and selecting effective investment projects is an important issue and it always protects its relevance. Theoretical and practical aspects of these issues are investigated. Evaluating, comparing and selecting the effectiveness of the two projects are considered, and the technological solution for the issue is considered.

Key words: Investment projects, efficiency criteria, statistical and dynamic methods, technological solution